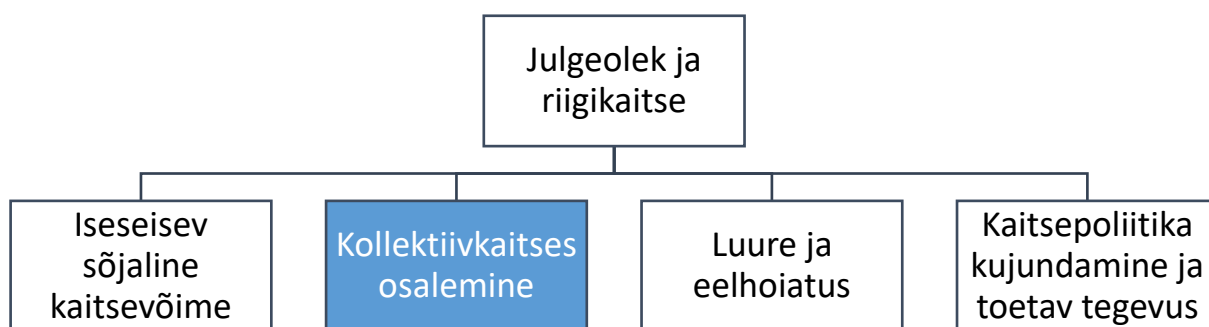

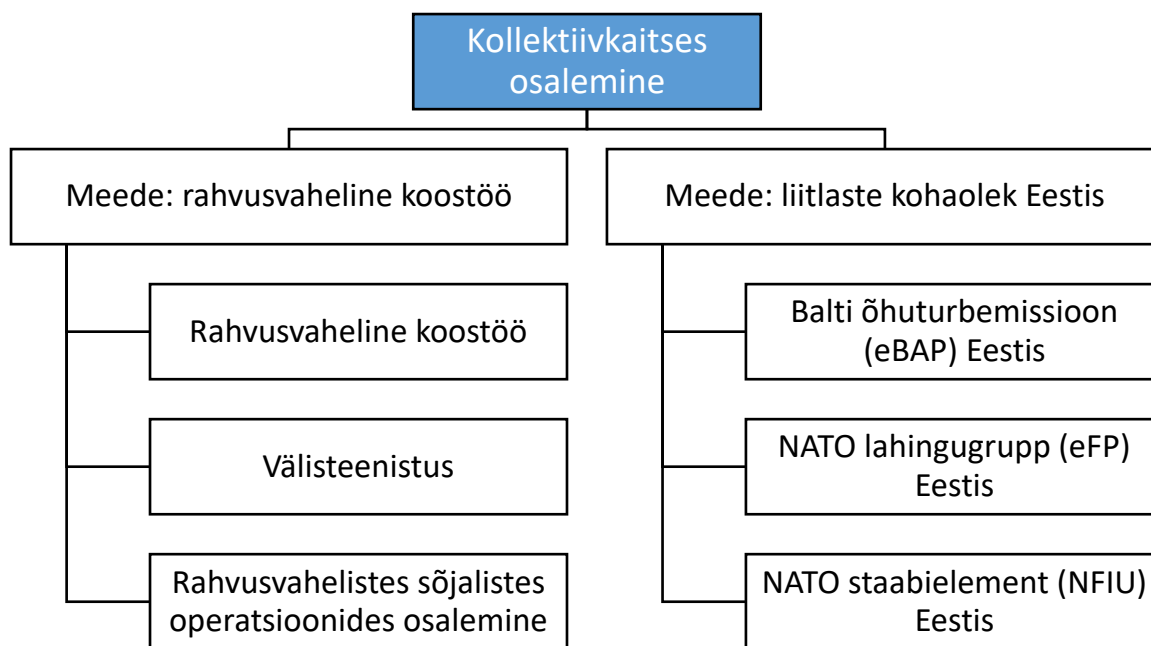
Tulemusvaldkond	Julgeolek ja riigikaitse
Tulemusvaldkonna eesmärk	Usutav heidutus sõjalise agressori vastu. Võime seista rünnaku vastu kogu ühiskonna tegevusega. Vajadusel kollektiivkaitsese ja rahvusvahelise kriisiohje kiire ja tulemuslik rakendumine.
Valdkonna arengukava	Riigikaitse arengukava 2017-2026. Kaitseministeeriumi valitsemisala arengukava 2020-2023.
Programmi nimi	Kollektiivkaitses osalemine.
Programmi eesmärk	NATO kollektiivkaitsese on tõhus ja kindel. Tagatud on kollektiivkaitsese toimimine, sh läbi Eesti osaluse rahvusvahelise julgeoleku tagamisel ning liitlaste panuse Eesti kaitsesse.
Programmi periood	4 aastat. Periood 2020-2023.
Peavastutaja (ministeerium)	Kaitseministeerium.
Kaasvastutajad	Kaitsevägi, Kaitseliit, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus.
Kaasvastutaja ministeerium	Kaasvastutavad ministeeriumid puuduvad.
Juhtimiskorraldus	Programm ajakohastatakse Kaitseministeeriumi valitsemisala arengukava koostamise käigus ja vaadatakse üle riigi eelarvestrateegia koostamise ajal. Programmi kinnitab kaitseminister.

Skeem 1. Programmi asetus riigi strateegilise juhtimise vaates*

* Programm „kollektiivkaitses osalemine“ on üks neljast tulemusvaldkonna „julgeolek ja riigikaitse“ programmist. Kõigi tulemusvaldkonda kuuluvate programmide vastutaja on Kaitseministeerium.

Skeem 2. Programmi meetmed ja tegevused*

* Eesti kaitsevõime toetub iseseisvale sõjalisele kaitsevõimele, luurele ja eelhoiatusele ning kollektiivkaitsesele. Käesolev programm hõlmab Kaitseministeeriumi ja Kaitseväge tegevusi, mis on vahetult seotud rahvusvahelise koostöö, sh liitlassuhete ning liitlaste sõjalise kohaloleku tagamisega. Programm koosneb kahest meetmest. Esimene meede (rahvusvaheline koostöö) hõlmab tegevusi ja meetmeid, mis on kooskõlas riigikaitse arengukavas planeerituga. Programmi teine meede (liitlaste kohalolek Eestis) koosneb tegevustest ja kuludest, mis ületavad riigikaitse arengukavas planeeritud mahte ja rahalisi võimalusi ning on seotud otseselt NATO heidutus- ja kaitsehoiaku raames Eestis roteeruvate vägede taristuvajaduse ning kohalolust Eestile tulenevate ülalpidamiskuludega. Programm sisaldab ka tegevusi, mida tehakse või rahastatakse täiendavalt USA või NATO vahenditest.

Sisukord

Sissejuhatus	3
Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve	4
Olukorra lühianalüüs	4
Olulised tegevused 2020-2023 eesmärkide täitmiseks	5
Meetmed, tegevused ja teenused	6
Meede 1: rahvusvaheline koostöö	6
Meede 2: liitlaste kohalolek Eestis	8

Sissejuhatus

Alates 2020. aastast läheb valitsussektor üle tegevuspõhisele eelarve planeerimisele. Sellega seoses planeeritakse valitsemisalade eelarve tulemusvaldkondade ja programmide lõikes. Tulud ja käibemaks kajastatakse valitsemisalaülevalt ja ei ole jagatud programmide lõikes.

Kaitseministeeriumi valitsemisala tegevused jagunevad nelja programmi alla. Programm „*iseseisev sõjaline kaitsevõime*“ hõlmab kõiki Kaitseväe ja maakaitse tegevusi, mis on seotud sõjaaja struktuuri ettevalmistamise ja ülalpidamisega. Rahvusvahelise koostööga seotud tegevused on koondatud programmi „*kollektiivkaitses osalemine*“ alla. Eraldi programmid on riigisaladusega kaitstud tegevuste kohta (programm „*luure ja eelhoiatus*“) ja tegevuste kohta, mis ei ole otseselt seotud sõjalise kaitse ettevalmistamise või kollektiivkaitses osalemisega (programm „*kaitsepoliitika kujundamine ja toetatav tegevus*“). Kõik Kaitseministeeriumi programmid kuuluvad tulemusvaldkonda „*julgeolek ja riigikaitse*“.

Kaitseministeeriumi valitsemisala aastate 2020-2023 eesmärgid ja nende saavutamiseks kuluvad ressursid määratakse iga-aastases Kaitseministeeriumi valitsemisala arengukava (KMAK) koostamise protsessis. Arenduseesmärkide, tegevuste ning tegevusmahtude määramisel lähtutakse eelkõige Riigikaitse arengukava (RKAK) 2017-2026 eesmärkidest. Samuti võetakse arvesse NATO kaitseplaneerimise protsessi raames Eesti poolt täitmiseks võetud NATO võime-eesmärkidest tulenevaid võimevajadusi ning NATO poolt läbi viidud hindamisprotsesside tulemusena tehtud kokkuvõtteid ja NATO strateegiliste staapide soovitusi.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve

Programmi eesmärk: NATO kollektiivkaitses on tõhus ja kindel. Tagatud on kollektiivkaitses toimimine, sh läbi Eesti osaluse rahvusvahelise julgeoleku tagamisel ning liitlaste panuse Eesti kaitsesse

Tabel 1. Programmi „kollektiivkaitses osalemine“ mõõdikud

Mõõdik, sh allikas	Algtase (2018)	Sihttase 1 (2020)	Sihttase 2 (2021)	Sihttase 3 (2022)	Sihttase 4 (2023)
Eestis paiknevad alaliselt liitlaste väed <i>Allikas. Kaitseministeerium</i>	JAH	JAH	JAH	JAH	JAH

Tabel 2. Programmi „kollektiivkaitses osalemine“ eelarve (€)

		2020	2021	2022	2023
1	Tulud	0	0	0	0
2	Kulud	45 847 397	44 378 256	38 187 039	38 346 567
3	<i>sh välistoetused ja kaasrahastus</i>	17 346	15 869	0	0
4	Investeeringud	14 898 584	6 281 261	1 940 707	4 071 789
5	<i>sh välistoetused ja kaasrahastus</i>	11 365 631	5 244 076	6705	0
6	Mitterahalised kulud	331 652	281 391	273 498	219 296

Kuludes on kajastatud rahvusvahelise koostööga seotud liikmemaksud, liitlaste kohaloluga seotud kulud, välisteenistuskulud ning rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonide kulu.

Investeeringutes on kajastatud liitlaste taristu ehituskulud, Küberlabori IKT kulud ning masinad ja seadmed.

Olukorra lühianalüüs

2019. aastal oli rahvusvahelise koostöö jätkuvalt aktiivne ja laialdane. Detsembris 2019 toimus Londonis NATO riigi- ja valitsusjuhtide kohtumine, kus kiideti heaks NATO kaitseplaanide uuendamine Balti riikidele ja Poolale. Jätkunud on Eesti, Läti ja Taani töö mitmerahvuselise Põhjadiviisi staabi käivitamiseks. Staabi ülesandeks on oma vastutusalas oleva territooriumi kaitse koordineerimine, sõjaliste operatsioonide planeerimine ja juhtimine ning selleks vajaliku väljaõppe läbiviimine. Staap saavutab esmase operatsioonivõime 2020. aasta kevadel ning täieliku operatsioonivõime 2023. aastal. Eesti osaleb staabi töös kokku kuni 20 inimesega.

EL-i osas keskenduti Brexiti, PESCO, Euroopa kaitsefondi, sõjaliste operatsioonide juhtimisvõime, sõjalise mobiilsuse ja Euroopa rahatagamisrahastu teemadele. KM panustab koostöös KV ja VM-ga ka relvastuskontrolli valdkonna debattidesse OSCE-s ja laiematesse julgeolekualastesse aruteludesse ÜRO-s. 2019. a sügisel lähetati alalisse esindusse ÜRO juures Eesti ÜRO Julgeolekunõukogu liikmeks oleku perioodiks (2020-2021) KV sõjaline esindaja.

Jätkus kahe- ja mitmepoolsete koostööprojektide ning ühisrahastusprojektides osalemise koordineerimine eelkõige Ukraina, Gruusia ja Afganistani suunal. 2019. aastal jätkati Ukraina kaitseväelastele inglise keele õpetamise projektiga Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustes.

Väliteenistuses on 96 isikut, toimub nende regulaarne juhustamine Eesti huvide kaitsmiseks. Väliteenistuses on prioriteetsed kaitseatašeedega esindatus Eesti jaoks olulistest strateegilistest partnerriikides ning NATO ja Euroopa Liidu esindustes ja sõjalistes staapides.

Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osales Eesti 2019. aasta lõpu seisuga NATO, EL-i, ÜRO ning USA ja Prantsusmaa tahtekoalitsiooni operatsioonidel Aafrikas, Lähis-Idas, Iraagis, Afganistanis ja Vahemerel kokku 110 kaitsevälasega. Valmidusüksustes (NATO reageerimisväed (NRF), Ühendkuningriigi juhitud ühendekspeditsiooniväed (JEF) ning ÜRO, NATO, EL-i või nende liikmesriikide võimalikel operatsioonidel esmakordseks osalemiseks) olid valmis tegutsema kokku 126 kaitsevälast.

2019. aastal olid Eesti suurimad panused rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel NATO operatsioonil *Resolute Support* Afganistanis (kokku 42 kaitsevälast, Riigikogu mandaat kuni 46 kaitsevälast) ning Prantsusmaa juhitud sõjalisel operatsioonil *Barkhane* Malis (kokku 48 kaitsevälast, Riigikogu mandaat kuni 50 kaitsevälast).

Eesti jätkab rahvusvahelistesse sõjalistesse missioonidesse ja operatsioonidesse panustamist senistel põhimõtetel, lähtudes solidaarsusest liitlastega ning soovist panustada stabiilsuse ja julgeoleku tagamisse maailmas.

Liitlaste kohalolek Eestis on tagatud mitmete erinevate koostööinitsiatiivide kaudu. Alates 2017. a kevadest paikneb Tapal liitlaste lahingugrupp (*NATO enhanced Forward Presence - eFP*), mille raamriigiks on Suurbritannia ja teisteks osalisriikideks roteeruval põhimõttel Prantsusmaa ja Taani, lisaks panustab ühe eksperdiga ka Island. Ühekordse panusena osales 2019. aastal ka Belgia.

Ämari lennubaasist jätkub 365/24/7 põhimõttel liitlaste õhutorbe missioon (*NATO's Baltic Air Policing - BAP*). 2019. aastal täitsid 4-kuiste rotatsioonide alusel õhutorbe missioone Saksamaa, Suurbritannia ja Tšehhi Vabariik.

NATO üksuste vastuvõtmist, toetust ja õppuste läbiviimist Eesti territooriumil aitab toetada NATO staabielement (*NATO Force Integration Unit – NFIU*). Staabielement võimaldab võimaliku kriisi korral NATO vägedel kiirelt Eestisse siirda, samuti aitab see juba praegu Eestis olevate liitlasvägede kohalolu koordineerida ja erinevaid kaitseplaanide harmoneerida.

2019. a kevadel toimunud Eesti suurimal sõjalisel õppusel Kevadtorm osales lisaks Eestile 15 NATO liikmesriiki ja NATO partnerit (kokku 2497 osalejat välisriikidest). 2019. a suvel toimus Läänemerel mereväe õppus BALTOPS (18 riiki, 52 laeva ja üle 30 lennuvahendi) ja UK juhitud Ühendekspeditsiooniväe (JEF) õppus Baltic Protector, mis tõi Balti riikidesse 9 riigi ligi 3000 kaitsevälast. Lisaks viidi sügisel läbi UK juhtimisel mastaapne siirmissõppus Tractable, mille käigus jõudis Eestisse ca 200 ühikut tehnikat ja 800 sõdurit (kokku osales õppusel 1091 liitlast), kes vahetasid välja Tapal paikneva eFP lahingugrupi UK kontingendi.

Olulised tegevused 2020-2023 eesmärkide täitmiseks

Kollektiivkaitses osalemise programmi olulisemad tegevused:

- Kollektiivkaitses osalemise programmi olulisemad tegevused on järgmised:
- Eesti osaleb aktiivselt NATO heidutus- ja kaitsepoliitika meetmete välja töötamises ja tugevdamises. Eesti toetab Euroopa Liidu kaitsekoostöö arendamist, mis toetab

transatlantiliste suhete tugevdamist, NATO-EL koostööd ja lähedast partnerlussuhet Eesti strateegiliste liitlastega.

- Abikäepoliitika osas on vahendid planeeritud NATO Afganistani relvajõudude usaldusrahastusse, samuti Gruusia ja Ukraina toetamiseks ning Genfi julgeolekupoliitika teaduskeskusesse panustamiseks. Tagatakse Ukraina haavatud sõduritele Eestis pakutava taastusraviga seotud transpordikulud ja Ukraina kaitseväelastele inglise keele õpetamise projekti jätkumine Kaitseväe Akadeemias.
- Eesti on üks Põhjadiviisi staabi asutajariike. Osalemine näeb ette ametikohtade mehitamise ning panustamise staabi üldistesse kuludesse. 2019. a märtsis Lätis Adaži sõjaväelinnakus ametlikult tegevust alustanud staabi ülesanne on tõhustada piirkonna kaitsevõimet ja ühendada täieliku operatsioonivõime saavutamisel regiooni sõjalised üksused NATO kõrgema juhtimisstruktuuriga. Põhjadiviisi staabi loomisega lisandub NATO väestruktuuri spetsiifiliselt Eesti ja Läti kaitsele keskenduv sõjaline juhtimistasand. Diviisi staabi toetamiseks varustatakse vastav sõjaväepolitsei üksus.
- Osalemine rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel on Eesti jaoks üks julgeoleku- ja kaitsepoliitika prioriteetidest, mis näitab Eestit mitte ainult kui julgeoleku tarbijat vaid ka tootjat ning toetab kokkuvõttes Eesti julgeolekupoliitiliste eesmärkide saavutamist. Operatsioonidel osalemine kinnitab Eesti pühendumust panustada koormajagamisse rahu ja stabiilsuse saavutamiseks maailmas. Lisaks sellele suurendab operatsioonidel osalemine Eesti kaitseväelaste professionaalsust ja üksuste koostöövõimelisust liitlaste ja partneritega. See parandab Kaitseväe terviklikku arengut ning suurendab Eesti kaitsevõimet ja tõhustab heidutust. Osalemise maht lähtub kehtivatest Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu otsustest.
- Eestis jätkub Balti õhutorbe missioon, siin paikneb NATO staabielement (NFIU) ja NATO liitlaste lahingugrupp (eFP), mille raamriik on Suurbritannia. Vahendid on planeeritud liitlaste navigatsioonitasudeks. Taristuprojektide osas toetatakse liitlaste vajadusi Ämari baasis, Tapa linnakus ja keskpõlügenoonil. Vastavalt poliitilistele kokkulepetele kaetakse liitlaste vastuvõtmisega seotud otsesed kulud lisaks riigikaitsele eraldatud 2% SKTle.

Täpsemad tegevused programmi meetmete lõikes on järgmised.

Meetmed, tegevused ja teenused

Meede 1: rahvusvaheline koostöö

Meetme eesmärk: Eesti mõju ning tegusus NATO-s ja Euroopa Liidus on suuremad kui Eesti suurus seda eeldaks. Eesti kaitsepoliitika toetab lähedasi kahe- ja mitmepoolseid suhteid Eesti peamiste liitlas- ja partnerriikidega. Operatsioonid toetavad Eesti julgeolekupoliitika eesmärke.

Tabel 3. Meetme „rahvusvaheline koostöö“ mõõdik

Mõõdik, sh allikas	Algtase (2019)	Sihttase 1 (2021)	Sihttase 2 (2022)	Sihttase 3 (2023)	Sihttase 4 (2024)
Eesti mõju ning tegusus NATO-s ja Euroopa Liidus on suuremad, kui Eesti suurus seda eeldaks (Kaitseministeerium)	JAH	JAH	JAH	JAH	JAH

Tegevus 1.1: rahvusvaheline koostöö

Programmi tegevuse eesmärk on Eesti mõju suurendamine ja sõnumite kajastatus laiemalt, kui Eesti suurus annaks alust seda eeldada.

Eesti osaleb aktiivselt NATO heidutus- ja kaitsepoliitika meetmete välja töötamisel ja tugevdamisel. Eesti toetab Euroopa Liidu kaitsekoostöö arendamist, mis toetab NATO kollektiivkaitses.

Planeerimisperioodil jätkuvad senised tegevused, arvestatud on Kaitseministeeriumi ja Kaitseväge lähetuskulude mõõduka kasvuga ning vahendid on eraldatud NATO kaitsevägejuhatajate kohtumise korraldamiseks Eestis.

Abikäepoliitika osas on vahendid planeeritud NATO Afganistani relvajõudude usaldusrahastusse, samuti Gruusia ja Ukraina toetamiseks ning Genfi julgeolekupoliitika teaduskeskusesse panustamiseks. Tagatakse haavatud Ukraina sõdurite taastusraviga seotud transpordikulud. Tagatud on liikmelisus rahvusvahelistes organisatsioonides, osalus OSCE ja ÜRO julgeolekuaruteludes. Tegevuse oodatavat tulemust aitavad oma teenuste kaudu saavutada Kaitseministeerium, Kaitsevägi ja Kaitseliit. Programmi tegevuse alla kuuluvad teenused „rahvusvaheline kahe- ja mitmepoolne kaitsekoostöö“, „rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemine“, „vastuvõtva riigi toetus“, „küberharjutusvälja arendus“ ja „NATO küberkaitsekoostöö keskuse tegevuse toetamine (HNS)“.

Tabel 4. Tegevuse „rahvusvaheline koostöö“ mõõdik

Mõõdik, sh allikas	Algtase (2019)	Sihttase 1 (2021)	Sihttase 2 (2022)	Sihttase 3 (2023)	Sihttase 4 (2024)
Eesti kuvand olulistes liitlas- ja partnerriikides (Kaitseministeerium)	Positiivne	Positiivne	Positiivne	Positiivne	Positiivne

Tegevus 1.2: välisteenistus

Programmi tegevuse eesmärk on see, et Eesti mõju on suurem ja sõnumite kajastus laiem, kui Eesti suurus annaks alust seda eeldada.

Planeerimisperioodil jätkuvad senised tegevused, sh rõhuasetusega mehitada Eesti ametikohad Lätis asuvas Põhjadiviisi staabis.

Tabel 5. Tegevuse „välisteenistus“ mõõdikud

Mõõdik, sh allikas	Algtase (2019)	Sihttase 1 (2021)	Sihttase 2 (2022)	Sihttase 3 (2023)	Sihttase 4 (2024)
Välisteenistuses olevate isikute arv (Kaitseministeerium)	96	95	92	92	92

Tegevus 1.3: rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemine

Tegevuse eesmärgiks on, et Eesti osalus rahvusvahelistel sõjalistel ja tsiviiloperatsioonidel toetab Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika eesmärkide saavutamist ning kaitsekoostöö süvendamist Eesti jaoks oluliste strateegiliste liitlasriikidega.

Planeerimisperioodi osalemise maht lähtub kehtivatest Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu otsustest.

Tabel 6. Tegevuse „rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemine“ mõõdikud

Mõõdik, sh allikas	Algtase (2019)	Sihttase 1 (2021)	Sihttase 2 (2022)	Sihttase 3 (2023)	Sihttase 4 (2024)
Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalevate isikute arv aastas vastavalt Riigikogu mandaadile (Kaitseministeerium)	252	100 kaitseväelast operatsioonidel + kuni 250 valmidusüksustes	100 kaitseväelast operatsioonidel + kuni 250 valmidusüksustes	100 kaitseväelast operatsioonidel + kuni 250 valmidusüksustes	100 kaitseväelast operatsioonidel + kuni 250 valmidusüksustes

Meede 2: liitlaste kohalolek Eestis

Meetme eesmärk on tugevdada Eesti kaitsevõimet ja NATO heidutus- ning kaitsehoiakut, võõrustades liitlaste lahingupataljoni (NATO enhanced Forward Presence - eFP), NATO Balti õhuturbe missiooni (NATO's Baltic Air Policing - BAP), NATO staabielementi (NATO Force Integration Unit – NFIU) ja rahvusvahelisi sõjalisi õppusi.

Tabel 7. Meetme „liitlaste kohalolek Eestis“ mõõdikud

Mõõdik, sh allikas	Algtase (2019)	Sihttase 1 (2021)	Sihttase 2 (2022)	Sihttase 3 (2023)	Sihttase 4 (2024)
Liitlaste kohalolek Eestis vastab NATO-s kokku lepitud heidutus- ja kaitsehoiakule	JAH	JAH	JAH	JAH	JAH

Tegevus 2.1: Balti õhuturbemissioon (eBAP) Eestis

Oodatav tulemus: NATO liitlaste lennuvahendid tagavad Ämari lennubaasist Eesti ja Balti riikide õhuruumi ööpäevaringse õhuturbe 365/24/7 põhimõttel. Aasta jooksul on Eestis keskmiselt kolm rotatsiooni (igas rotatsioonis on minimaalselt neli õhuturbekohalolekut).

Planeerimisperioodil (2020-2023) on Ämari lennubaasist toimuvaks õhuturbeks vajalikud kulud tagatud.

Tabel 8. Tegevuse Balti õhuturbemissioon (eBAP) Eestis mõõdikud

Mõõdik, sh allikas	Algtase (2019)	Sihttase 1 (2021)	Sihttase 2 (2022)	Sihttase 3 (2023)	Sihttase 4 (2024)
--------------------	----------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Kohaloleku suurus (õhuturbehävitajad aastas) (Kaitseministeerium)	13 +2	12	12	12	12
---	-------	----	----	----	----

Tegevus 2.2: NATO lahingugrupp (eFP) Eestis

Oodatav tulemus: NATO lahingugrupp paikneb Eestis ja on täielikult integreeritud 1. jalaväe-brigaadi koosseisu ja Eesti kaitseplaanidesse.

Tabel 9. Tegevuse „NATO lahingugrupp (eFP) Eestis“ mõõdikud

Mõõdik, sh allikas	Algtase (2018)	Sihttase 1 (2020)	Sihttase 2 (2021)	Sihttase 3 (2022)	Sihttase 4 (2023)
Kohaloleku suurus (Kaitseministeerium)	Lahingu- grupp Eestis (ca 1000 in)	Lahingu- grupp Eestis (ca 1000 in)	Lahingu- grupp Eestis (ca 1000 in)	Lahingu- grupp Eestis (ca 1000 in)	Lahingu- grupp Eestis (ca 1000 in)

Tegevus 2.3: NATO staabielement (NFIU) Eestis

Oodatav tulemus: Eestis tegutseb alaliselt NATO üksuste vastuvõtmist, toetust ja õppuste läbiviimist toetav NATO staabielement, mille struktuuri kuuluvad nii eestlaste kui liitlaste kaitseväelased. NATO staabielemendi mehitatus jääb vähemalt 2019. aasta tasemele.

Tabel 10. Tegevuse „NATO staabielement (NFIU) Eestis“ mõõdikud

Mõõdik, sh allikas	Algtase (2019)	Sihttase 1 (2021)	Sihttase 2 (2022)	Sihttase 3 (2023)	Sihttase 4 (2024)
NATO staabielemendi mehitatus tase (Kaitseministeerium)	15/21	85%	85%	85%	85%